ACORDUL DE RECUNOAŞTERE A VINOVĂŢIEI ÎN PROCESUL PENAL

Corina PELEAVSCHI

CZU: 343.222:343.13 corinapeleavschi@gmail.com

This study is dedicated to the procedural specialities of criminal prosecution in order to facilitate the correct interpretation and application of the provisions of the institution of the plea agreement and the effects for justice as well as for the offender. In this respect, legal problems have been identified and, correlatively, remedies have been proposed which could be taken up by the legislator.

Acordul de recunoaștere a vinovăției are ca scop degrevarea instanțelor de judecată de volumul mare de cauze și operativitatea instrumentării acestora atât la faza de urmărire penală cât și la faza de judecare, recuperarea mai rapidă a prejudiciilor cauzate prin infracțiuni, oferirea instrumentelor de identificare a persoanelor vinovate, evitarea tergiversării examinării cauzelor, evitarea expirării termenului de prescripție sau de restituire a prejudiciului cauzat etc.

Potrivit Notei informative la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (proceduri simplificate în procesul penal) [1, p. 1] în cadrul grupului de lucru instituit pe platforma Ministerului Justiției, au fost semnalate deficiențe cu privire la aplicarea în practică a instituției acordului de recunoaștere a vinovăției, dat fiind faptul că nu este atractivă și nu încurajează aplicarea acestuia.

Mai mult ca atât, ajustarea acordului de recunoaștere a vinovăției reiese și din Memorandumul cu FMI în care a fost trasată necesitatea ajustării acestui mecanism pentru a fi funcțională și încurajatoare. Acordul de recunoaștere a vinovăției oferă beneficii tuturor actorilor sistemului judiciar penal, inclusiv procurorilor.

Anterior procedura acordului de recunoaștere a vinovăției nu reprezenta instituția care ar putea fi aplicată sistemului de drept procedural penal pentru a facilita desfășurarea urmării penale prin reducerea timpului și a cheltuielilor costisitoare. Acest fapt se datora că pentru încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției trebuiau utilizate o multitudine de proceduri, practic automatizate și birocratice, care în esență, nu își găsesc aplicabilitate.

Însă, odată cu apariția procedurii simplificate de judecare a cauzelor pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală art. 364[1] CPP, o parte semnificativă a cauzelor trimise în judecată sunt examinate în procedura respectivă. Aceasta s-a dovedit a fi una mai atractivă, cu un termen de examinare restrâns și cu mai multe beneficii decât procedura acordului de recunoaștere a vinovăției și care prevalează de ultima.

Potrivit raportului de activitate al Procuraturii Generale pentru anul 2022 [2, p. 38], aplicabilitatea instituției acordului de recunoaștere a vinovăției, nu este foarte

înaltă, or în procedura specială a acordului de recunoaștere a vinovăției pe parcursul anului 2022 s-au examinat 46 cauze penale, în privința a 54 persoane, ce constituie 0,41 % din numărul total al sentințelor pronunțate, fiind un număr foarte mic.

Între timp s-au operat modificări la Codul de procedură penală, prin care a fost revizuită instituția acordului de recunoaștere a vinovăției precum și procedura judecării cauzei în baza probelor administrate în faza urmăririi penale, totodată fiind incluse procedura acordului de cooperare și a acordului judiciar de interes public.

Deși, la prima vedere aceste instituții sunt foarte asemănătoare, având aceeași sorginte și origine, urmăresc aceleași scopuri, acestea se deosebesc între ele prin anumite caracteristici distincte precum: cercul de subiecți inițiați la examinarea instituțiilor, categoriile de infracțiuni, vârstă, reducerea limitelor de pedeapsă, încheierea acordului asupra infracțiunilor săvârșite în coparticipație. Comun tuturor acestor instituții reprezintă faptul că procedura este scrisă.

Impactul instituțiile menționate *supra* pe care îl vor avea asupra sistemului nostru judiciar poate fi stabilit doar după o perioadă suficientă de aplicare.

Raportat la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, privind aplicabilitatea instituției acordului de recunoaștere a vinovăției (a se vedea cauza *Natsvlishvili și Togonidze vs Georgia*) [3, pct. 86-89] prin prisma eventualelor erori procesuale ale acesteia, concluzionăm că, în cadrul legislativ intern, invinuitul beneficiază de garanții suficiente împotriva eventualelor abuzuri ale organelor de drept prind aplicarea instituției acordului de recunoaștere a vinovăției.

Concluzionând, procedura de judecată în cazul judecării în baza acordului de recunoaștere a vinovăției este o opțiune a inculpatului și devine o obligație pentru instanța de judecată odată cu parvenirea tranzacției și în măsura în care sunt îndeplinite condițiile impuse de lege.

Una dintre distincțiile dintre procedura de drept comun și cea simplificată constă în caracterul de excepție de la principiul nemijlocirii și contradictorialității a celei din urmă.

Manifestarea de voință a inculpatului privind încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, nu conduce în mod automat la admiterea tranzacției, ea trebuie dublată de aprecierea instanței de judecată cu privire la îndeplinirea condițiilor impuse de art. 504 alin. (3) și (4), art. 505 alin. (3) și art. 508 alin. (1) CPP RM.

Procedura simplificată nu este aplicabilă în cazul în care inculpatul recunoaște numai o parte dintre faptele reținute în actul de sesizare. La fel, nu este aplicabilă procedura simplificată când inculpatul recunoaște fapta în materialitatea ei, nu însă și forma de vinovăție cu care procurorul consideră că a fost comisă fapta.

Recomandări:

- În cazul în care nu se ajunge la un acord sau acesta este respins de instanța de judecată, recunoașterea vinovăției sau mărturisirea inculpatului să nu poată fi folosită împotriva sa.
- Modificarea rolului pe care partea vătămată în cadrul negocierilor, mai ales dacă conceptul justiției restaurative căpăta o răspândire tot mai largă.

– Acordarea dreptului reprezentantului/succesorului părții vătămate de a declara recurs împotriva sentinței în cazul acordului de recunoștere a vinovăției.
– Reglementarea situației dacă în cazul respingerii acordului și restituirii în vederea continuării urmăririi penale, ulterior poate fi înaintat repetat un asemenea accord.
– Excluderea temeiului de restituire prevăzut de art. 509^2 CPP „ [...] *instanța de judecată apreciază că soluția cu privire la care s-a ajuns la un acord între procuror și inculpat este nejustificat de blândă în raport cu gravitatea infracțiunii sau cu personalitatea inculpatului* [...]”, drept soluție se propune oferirea unui termen de înlăturare a neajunsurilor în cazul depistării circumstanțelor relatate.
– Reglemetarea posibilității audierii inculpatului în condițiile art. 104 CPP în cazul încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției.
– Adăugarea alin. (8) la art. 504 CPP, cu următorul conținut „*Inculpații minori pot încheia acorduri de recunoaștere a vinovăției, cu încuviințarea reprezentantului lor legal, în condițiile prezentului capitol*.”
– Acordarea părții vătămate a dreptului de a solicita organului de urmărire penală și instanței de judecată să fie recunoscută ca parte civilă în cauza penală și, în legătură cu aceasta, ar fi binevenită completarea art. 60 alin. (1) din CPP cu punctul 5^1), cu următorul conținut: „5^1) *să depună cerere pentru a fi recunoscută ca parte civilă în procesul penal*”.

Referințe:

1. *Nota informativă la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (proceduri simplificate în procesul penal).* În: https://particip.gov.md/ru/download_attachment/17778.
2. *Raportul privind activitatea Procuraturii Republicii Moldova pentru anul 2022* În: https://procuratura.md/sites/default/files/2023- 03/RAPORT%20DE%20ACTIVITATE%202022.pdf .
3. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, cauza *Natsvlishvili și Togonidze vs Georgia,* nr. 9043/05 din 29.04.2014, pct.86-89. În: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-153567%22]} .

Recomandat
***Octavian CAZAC**, dr., conf. univ.*